

קובץ תורני עיוני

יורו משפטיך

מוסדות "יורו משפטיך" בראשות מורנו הגאון רבי גדעון בן משה שליט"א
רח' הקבלן 7 הר נוף ירושלים | טלפקס: 02-6540222

גיליון חודש אדר ה'תשע"ד | 3

פגנים לפורים

"ונחפוך היא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם"

אמרה נפלאה ואמיתית אמר הרה"ק רבי יואל מסאטמר זי"ע פעם בעת סעודת פורים: אפשר לפרש פסוק זה, על פי הפסוק (בתהלים ק"ב) "אני שלום וכי אדבר המה למלחמה". דהנה מי שמקנא קנאת ה' צבאות באמת, הוא אינו מופחד לומר את האמת, ולחם מלחמת ה' בעו, וגם אומר דברים ברורים מבלי שיוכלו לטעות ולשטש את דבריו ולפרשו באופן אחר. אבל מי שהוא מבקש שלום ואין בידו העוז לצאת וללחום מלחמתה של תורה בלי פחד, הוא מדבר בלשון המשתמע לשני אופנים, בכדי שכל אחד יוכל לפרש את דבריו כפי שירצה...
והנה חז"ל אמרו (ר"ה ג.) דתבת "כי" משמש בארבע לשונות. אי, דילמא, אלא, דהא.

וזהו שכתבו: "אני שלום" - אם מדובר באדם שמבקש שלום, רוצה להיות טוב עם כולם, או "כי" אדבר" - הוא מדבר בלשון משתמע לכמה לשונות, וכל אחד יוכל לפרשו כמו שירצה, ועושה נחת רוח ליוצרו וליצרו... אבל "המה למלחמה" - איש מלחמה מדבר בלשון המה, שבאיהו שהוא דרך ואופן שתהפוך תיבה זו, ישאר תמיד תיבת המה!...
ועל פי זה, נבין את הפסוק: "אשר ישלטו היהודים המה" - אם ישלטו בני ישראל בעצמם ולא יפחדו משום איש, וילכו בדרך אדיבה אך תקיפה נגד כל הצוררים הקמים עליהם להרוגם ולהשמידם רוחנית וגופנית ללא שום מגומגום ופחד, וידברו בלשון שאינה משתמעת לשני אופנים, אז יוכל לשלוט גם "בשונאיהם"

◇◇◇

"מה שאלתך ונתת לך ומה בקשתך עוד ותעש!"

על הפסוק "ויאמר המלך לאסתר המלכה וכו' מה שאלתך ונתת לך ומה בקשתך עוד ותעש" (אסתר ט. יב), אמר הרה"ק בעל ה"מראה יחזקאל" זי"ע - שכאן רומזים לנו על ההשפעות הגדולות שיכול האדם לזכות ולקבל משמים בימי הפורים! בהקדם מאמר הכתוב "והיה טרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע" (ישעיה סה. כד). הדמונה בה: שכאשר ישראל מבקשים מה' כדי חיותם, אזי "והיה טרם יקראו ואני אענה" - ה' עונה אותם מיד וממלא בקשתם, כי מאן דהויב חיי דהויב מזוני (תענית ח:). אולם "עוד הם מדברים", כאשר מדברים ומבקשים "עוד ועוד", היינו תוספת טובה - יותר מכדי הצטרפותם. אזי "ואני אשמע" - ה' שומע ומעניין בדבר אם ראוי ונכון למלאות את בקשתם. ובדיוע ש"המלך" הנוכח במגילה לבד, ללא הצמד "המלך אחשוורוש", הכוונה למלך מלכי המלכים הקב"ה. ובה נשכיל כאן, שבפורים, הקב"ה אומר לישראל: "מה שאלתך" - לא רק מה שהנך שואלת ומבקשת תוך כדי חיותך, "וינתן לך". אלא, "ומה בקשתך עוד" - גם מה שאת מבקשת "עוד" ו"עוד" תוספת טובה, "ותעש" - הנני לעשות בקשתך ולמלאות משאלות לבך לטובה, כי ביום זה, כל מי שהוא פושט את ידו ליטול נותנין לו!...

דבר בעיתו

מאת מורנו הגאון רבי גדעון בן משה שליט"א
ראש כולל ובית ההוראה ואב"ד למנוחות ברבנות ירושלים

סוד הגאולה

"ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים", תשובת מושקל על מה שקטרג המן לפני אחשוורוש "ישנו עם אחד מפוזר ומפורד", אינם מאוחדים, אולי עצובים בעצב השני, אך בודאי לא שמחים בשמחת השני.

וכמשל מעשה סיפרו על מקום שבו חיו קבוצת אנשים שהשתדלו לחיות חייהם בנועם ובלי להפריע זה לזה, וכשביקש אחד שהפריע לו זה המצב, שחבל שאין ביניהם מריבות ומדנים ומצב זה שלא רבים ביניהם אינו לרוחו כי לא חפץ ברווחתם, הציע לידידו כי כדאי לו להשתדל עבורם מאד שיוכלו לקבל זכות להרווחת דירתם, עוד חדר אחד או שניים לכל אחד. לאחר רגע של תמיה ומחשבה כי לא שמע נכון, הבין כי כשיתחילו "להרחיב" יתחילו לריב...

בטבע הרגיל קשה לאחד שיש לשני, וכל שכן אם כדי שיהיה לשני צריך שהוא עצמו יתן לו. על זאת ציוו מרדכי ואסתר בימי הפורים לסייע לאחרים, "משלוח מנות", "מתנות לאביונים", לך יש- תן גם לאחרים. וראה פלא במדרש (הובא ב"שיטה מקובצת" כריתות ה: אות כה) וז"ל: "כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אחר",

איתא במדרש, לכך כתיב שתי פעמים זקן, לפי שהיה על זקן אחר [כשמשה אותו אחיו משה לכהונה] כאילו היה על זקנו [של משה עצמו מרוב שמחתו בשמחת אחיו] וזהו שאמר הכתוב "שבת אחים גם יחד". ע"כ. האחד אוכל והשני שבע. וכבר העיד המקרא (שמות ד, יד) על אהרן לאחר הכתרת אחיו משה ע"י הקב"ה למנהיגם ומושיעם של ישראל- "וראך ושמוח בליבך". בשמחת הפנים אפשר שהרבה ישמחו בגדולת חבריהם, אך בשמחת הלב המסמלת שמחה אמיתית כשמחה של עצמו, ובעדותו של הבוחן כליות ולב, אפשר רק לאהרן הכהן על אחיו, היינו שבת אחים גם יחד.

ולא רק על אחים, על כולם כמו אחים. צא ולמד ממה שאמרו רז"ל על הפסוק "והיה בימים ההם...ויצא אל "אחיו" וירא בסבלותם (שמות ב, יא). ופרש"י [בשם המדרש]: נתן עיניו וליבו להיות מיצר עליהם. הרבה נותנים עיניהם אך ממששים, לא כן משה רבנו שנתן לליבו מה שראו עיניו. זו אהבה זו אחדות.

נרגיש כולנו כי אנשים "אחים" אנחנו. הוא אומר "מפוזר ומפורד" ואנו נאמר מוכנס ומאוחד, או אז יתקיים בנו מקרא שכתוב (בראשית מט, א) "האספו" - כולם יחד, ואז בעזרת ה' "ואגידה לכם את אשר יקרא באחרית הימים", נזכה לגאולת עולמים בחסד וברחמים, אמן.

בית ההוראה המרכזי "יורו משפטיך"

בראשות הגאון רבי גדעון בן משה שליט"א

הגנו שמחים להודיע על הרחבת זמני הפעילות

למקרים דחופים בלבד

מענה טלפוני בכל שעות הלילה (ימים א'-ו', כולל מוצ"ש)

חדש	השעה	מס' הטלפון
02-6540222	20:00-22:00	052-71-98-121
02-6540222	22:00-24:00	052-71-98-122
052-71-98-123	24:00-02:00	
052-71-98-124	02:00-04:00	
052-71-98-125	04:00-הנ"ך	

גם לשעות הלילה המאוחרות!
להלן פירוט הזמנים והטלפונים:

בימים א'-ה'	בוקר	אחה"צ	02-6540222
בימי שישי	9:00-10:00	17:00-19:00	02-6540222
חדש!	14:00-15:00	052-71-98-126	

בברכת התורה, ההנהלה

פרפראות לתורה

נערך ונלקט ע"י הרב אסף בן משה שליט"א

פרשת צו

"צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה כל הלילה

עד הבוקר ואש המזבח תוקד בו" (ו, ב)

וברש"י על אתר ציין לתורת כוהנים (ו, א) וכתב: אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות. אמר ר' שמעון: ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כים.

ומהו החסרון כים דישנו הכא? רבו בו הפירושים ונציין לאחדים מהם בס"ד.

בשפתי חכמים כתב: כיון שאין הכוהנים נהנים מן העולה אלא מעור העולה, והיא גם היא אינה נלקחת אלא לכהן המקריב אותה, משום הכי נקראת גם כן חסרון כים. [א"ה - וראה למש"כ בזה אור החיים הק' ומה שהוסיף בזה נוסף מדיליה]

ובגרש כרמל כתב, אף שבעולה יש לכהן העור, מכל מקום הרי שנינו בזבחים (פד.) כל שלא זכה המזבח בבשרה לא זכו הכהנים בעורה אלא נשרפין עם עורן. נמצא דהוי חסרון כים גמור לכהנים שאין להם גם העור, ויש לחוש לעצלות זו לדורות, כי מסתמא בקרבן אהרן ובניו לא אירע שום פסול, ואתי שפיר דברי רש"י.

והרמב"ן פירש, הדנה לקמן (פס' יג ואילך) מבואר קרבן כהן שנמשח לעבודה, ובעבור חסרון כים זה נאמר לשון צו לזירוז.

והכלי יקר כתב [מתורגם היכן שצריך]: חסרון כים האמור כאן רבו הדעות ואוסף לקח טוב משלי, לפי שהעולה מכפר על ההורר הלב, ומצינו הירושלמי (תרומות ח, ד) מעשה בר' יוחנן שאבדה לו כסותו ובקשו ממנו שילמדם תורה ולא ידע. אמרו לו: וכי מפני שאבדה כסותך אבדה דעתך? אמר להם: הדעה תלויה בלב והלב תלוי בכים. מכאן ראינו שחסרון כים יהולל חכם ויאבד לב מתנה אשר נתן לו אלקים לחשוב בחרושת עין חיים והשיאו ליבו לחשוב ולהרהר בעבירה, ואם לא עשה הכהן קרבן זה כמשפט צריך לעשות אחר, והראשון בטל ואבד - כך פירש בחוקני (שם) כתב בקצרה, וכאן סייעו המפרש, ועל ידי חסרון כים זה יאבד דעתו וליבו ויבא לידי הרהור עבירה ואז לא יהיה גם הקרבן השני כפרה על ההרהור שהרי הוא מצוה הבאה בעבירה ואיך יכפר על ההרהור והרי הקרבן מוסיף לו הרהור עבירה על ידי חסרון כים, לפיכך הכהן צריך זירוז ביותר בקרבן העולה דווקא (ועש"ע).

ובשפתי צדיק הביא משם החידושי הרי"מ זצ"ל שפי', שכים נצרך לכל דבר יקר, ובכל קרבן יש חלק הנאכל לכהנים או לבעלים והיה למראית עין נראה כדבר פשוט אף שיש בה סודות עצומים. לא כן העולה שמוקטרת כליל לה' ולא היה עם מה לכסות את הקדושה, זה נקרא חסרון כים, וזה הטעם שהיה צורך מיוחד לצוות על זריזות בהקרבנה.

ועל דרך רעיון פי' בפרדס יוסף משם חידושי הרי"מ זצ"ל, דעל כל האברים יש כים, ללשונו כדי שלא ידבר מה שאסור, ויש כים לעניים לעצום עיניו מראות ברע, וכן לאזונים שנינו בכתובות (ה:): שאת חידוד האצבעות יניח על התנוך של האוזן ויסגרה כדי שלא ישמע לשון הרע. אולם רק למחשבה אין כים ושולטת בכל עת, ועולה קאי לכפר על המחשבה, וזהו שאמר בעולה "צו" שצריך זירוז במקום שיש חסרון כים.

"היא העולה על מוקדה" (שם)

ויש לתת טעם מפני מה מ' שב"מוקדה" היא זעירא?

וראיתי כתוב משם הגאון ר' יוסף זוננפלד זצ"ל שפירש בטוב טעם, הדנה מצינו בבעל הטורים שכתב על הפסוק המתאר את המשלוח ששלח יעקב ליוסף "עציום מאתיים ותשישים עשרים רחלים מאתים ואילים עשרים" (בראשית לב, טו): "לכך מסיים הכתוב במ"ם, לפי שכל הבהמות ששלח לו היו בעלי מומין, שלא יקריב מהן קרבן" עכ"ל. הא למדת שהאות מ' רומזת למום.

והנה שנינו בזבחים (פג.) אם עלה [הקרבן] שוב לא ירד, שנאמר "היא העולה על מוקדה", ועוד שנינו, דר' עקיבא מכשיר בעלי מומין, ואמר ר' יוחנן על כך, דלא הכשיר ר' עקיבא אלא שמומו הוא דוקין שבעין אבל מחוסר איבר ומום ממש, הרי הוא מוגנה ולא התירו.

לפיכך נרמז כאן באות מ' זעירא להורות, שמום קטן אם עלה-אף בעולה - לא ירד.

"וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב לה" (ז, יא)

כתב הכלי יקר: לא נאמר אשר יקריב לה' בכל הקרבנות כי אם אצל השלמים אשר בלי עוון ורצון לפי שהם קרובים אל ה' יותר מכל הקרבנות הבאים על החטא ומטעם זה כתיב בסמוך (פס' ל) "המקריב את זבח שלמיו לה' יביא את קרבנו לה', ידיו תביאנה את אשי ה'". הוכיח בכולם לה' כי באלה חפצתי נאום ה'.

והבט ימין וראה שלא הזכיר בשום קרבן שהבעל יביא בידיו חלק של גבוה כי אם בשלמים ידיו תביאנה, לפי שכל שיש לו כעס מן המלך ורוצה לכפר ולקנח פני רוגזו אז הוא שולח המנחה לפניו על ידי שליח, כדרך שאמר יעקב (בראשית לב, כ)

"אכפרה פניו במנחה ההולכת לפני, ואחרי כן אראה פניו". אבל המביא למלך איזו מתנה דרך דורון וכבוד, אז הוא מביא המנחה בידיו בעצמו ולא על ידי השליח. וזה הוא ההבדל שבין חטאת ואשם הבאים על חטא המעשה, והעולה הבאה על חטא ההרהור, לבין השלמים. כח אותן קרבנות הבאים להסיר פני כעסו של ה' יתברך אינו דין בידיו תביאנה כי נראה כחוצפא כלפי שמיא לפיכך הוא משלחם ע"י הכהנים, אבל השלמים שהם דורון ומתנה "ידיו תביאנה".

"ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים עד מלאות ימי מלואיכם כי שבעת ימים ימלא את ידכם" (ח, לג)

כתב האבן עזרא: יש אומרים לא תצאו שבעת ימים, ובלילה היו יוצאים לצרכם. והנכון בעיני שייצאו בשעת הצורך ביום ובלילה. וחכם גדול אמר כי חפרו מקום בחצר אהל מועד, וזהו רחוק. והכתוב אמר (דברים לד, ח) "ויבכו בני ישראל את משה שלוש ימים", כאילו אין שם רגע שלא היו בוכים. רק הכתוב דבר שישבו פתח אהל מועד יום ולילה, והטעם שלא יתעסקו בדבר, ולא ילכו למרום אחר. [וכך פי' להלן (כא, יב) את הכתוב ככהן גדול "ומן המקדש לא יצא"]

"ויעש אהרן ובניו את כל הדברים אשר ציוה ה' ביד משה" (ח, לו)

והעיר הרמב"ן: יאמר בכל מקום "כאשר ציוה ה' ביד משה", אבל בכאן מפני שהוסיפו על המצוה לא אמר כן, כי לא עשו כאשר ציוה ה' את משה, אבל עשו כל הדברים אשר ציוה ה' ועוד נוסף עליהם מה שאמר (לקמן י, א) באש זרה אשר לא ציוה אותם.

פרשת שמיי

"ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת... והקרב לפני ה'" (ט, ב)

"עגל בן בקר" - בגימטריא "לכפר חטא העגל" [בעל הטורים על אתר]

וכתב בזה הכלי יקר, וזה לשונו הזהב: יש מקשים למה עגל של אהרן בא לחטאת ועגל של ישראל בא לעולה? ואמרו בזה לפי שבחטא העגל לא חטא אהרן אלא במחשבה, שהרי ודאי לא נתכיון לשם עבודה זרה כלל ועיקר חטאו היתה במעשה, שעשה העגל בפועל שנאמר (שמות לב, לה) "ויועין ה' את העם על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן". מה תלמוד לומר אשר עשה אהרן אלא להורות בא שאהרן לא חטא כי אם בעשיית העגל, ולא במחשבה, על כן קרבנו עגל לחטאת המכפר על חטא המעשה, אבל ישראל חטאו גם במחשבה כי ודאי לשם עבודה זרה נתכוונו על כן קרבנם עגל לעולה הבא על חטא ההרהור.

ומה שקשה על פירוש זה הלא ישראל חטאו גם במעשה שהרי השתחוו לו וזיבחו לו ולמה לא הביאו לכפרה עגל לחטאת. נראה לומר שעל חטא הזביחה הביאו לכפרה בשעיר לפי שנאמר (להלן יז, ז) "ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים" והיכן מצינו שזבחו ישראל לשעירים שאמר לשון עוד, אלא ודאי שעל מה שנאמר בעגל וזיבחו לו קאי כי זביחה זו ודאי היתה לשעירים לשדים לא אלוה כי כל המעשה ההוא היה מעשה שטן ושעירים ירקדו שם (ע"פ ישעיה יג, כא) על כן נאמר שעיר עזים לחטאת, אבל אהרן שלא זבח לו כלל הביא עגל לחטאת לכפר על מה שעשה העגל.

וממשיך: ומה שנאמר בקרבן של אהרן "הקרב לפני ה'", ובקרבן העם נאמר "לזבוח לפני ה'". יש אומרים לפי שהזביחה כשרה בזרים אבל לא ההקרבנה. ולי נראה לפי ש"זבחי אלוקים תכליתם להביא לידי רוח נשברה, וישראל חטאו גם הרוח ההרהור על כן נאמר בהם לזבוח לפני ה' שאחר הזביחה יהיו לפני ה', אבל אהרן שלא חטא במחשבה על כן מיד אחר קיחת העגל לחטאת נאמר והקרב לפני ה' כי מיד ותיכף נעשה קרוב אל ה' מעשה הקיחה. עכ"ל הזהב.

"דברו אל בני ישראל לאמר זאת החיה אשר תאכל... אך את זה לא תאכלו וגו'" (יא, ב-ד ואילך)

בעניין ההרחקה ממאכלות אסורות כתב החינוך (מצוה עג) במתק לשונו: משרשי מצוה זו, לפי שהגוף כלי לנפש ובו תעשה פעולתה, וזולתו לא תושלם מלאכתה לעולם, ועל כן באה בצילו ולא לרעתה, באמת כי האל לא ירע אבל ייטיב לכל, נמצא כי הגוף בין ידיה כמו הצבת ביד הנפח אשר עמו יוציא כלי למעשהו, ובאמת כי בהיות הצבת חזק ומכוון לאחוז בו הכלים יעשה האומן טובים, ואם לא יהיה הצבת טוב לא יבואו לעולם הכלים מכוונים ונאים, וכמו כן בהיות בגוף שום הפסד מאי זה עניין שיחיה תתבטל פעולת השכל כפי אותו הפסד, ועל כן הרחיקתו תורתנו השלמה מכל דבר הגורם בו הפסד.

ועל הדרך הזה לפי הפשט נאמר שבא לנו האיסור בתורה בכל מאכלות האסורות, ואם יש מהם שאין נודע לנו ולא לחכמי הרפואה נוקן, אל תתמה עליהן, כי הרופא הנאמן שהזהירנו בהן חכם יותר ממוך ומהם, וכמה נסכל ונבהל מי שחשב שאין לדברים נוק או תועלת אלא במה שהשיג הוא, ויש לך לדעת כי לתועלתנו לא נתגלה סיבתן ונוקן, פן יקומו אנשים מחזיקים עצמן בחכמים גדולים ויתחכמו לומר נוק פלוני שאמרה התורה שיש בדבר פלוני איננו כי אם במקום פלוני שטבעו כן או באיש פלוני שטבעו כן וכן, ופן יתפתה לדבריהם אחד מן הפתאים, על כן לא נתגלה טעמן להועיל לנו מן המכשול הזה וכו' - ע"ש

הן אמת שדברים מחכימים אלו כתב על עניין טרפויות בבעלי החיים, אולם דבר

סוד ההצלחה

מאת: הרב דן בן משה שליט"א
רב ומו"צ בשכונת רמות ים

המן מבקש, משכנע, אחשוורוש נענע, משתכנע ומיד נגזרת הגירה "להשמיד להרוג ולאבד...מנער ועד זקן טף ונשים היום אחד" ועוד "ושלם לבזו". גזירת שמד נוראה לכל המאה ועשרים ושבע מדינות, חלילה.

כיצד פועלים, באלו דרכים מבטלים גזירה כזו?

אומות העולם מבינים כח, מלחמה השערה כח נגד כח. לא כן מרדכי היהודי, תחילה מוזר לעורר לתשובה כדי לעורר רחמי שמים, "ויזעק זעקה גדולה ומרה" [ראה מגילה טו]. אליבא דשמואל, וראה קושיית מהרש"א שם על רש"י (ד"ה "מאי" ולכן ניד מפרש"י). ובתירוץ התורה תמימה על מגילת אסתר פ"ד אות ד "ויש לומר עוד" עפ"י הספרי ריש פרשת ואתחנן, מיד אח"כ מוזרז לפעול בהשתדלות חומרית, ומבקש מאסתר "לבוא אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו".

אכן גם אסתר בוחנת תחילה מצבם הרוחני ושואלת מיד "לדעת מה זה ועל מה זה" ופירושו ר"ל (מגילה טו), שאלה את מרדכי, שמו עברו ישראל על חמשה חומשי תורה דכתיב בהן "מזה ומזה הם כתובים" (שמות לב, טו) שמו גזירה זו מוכיחה על ירידה רוחנית. ומספר לה מרדכי את כל אשר "קרהו" וביארו רז"ל (מד"ר אסתר ח, ה) "בן בנו של קרהו בא עליהם" - עמלק שילד את אגג שילד את המן, אותו עמלק שנאמר בו "אשר קרך בדרך" (דברים כח, יח) גם עתה כמוהו כן המן בגזירתו, וכמו ששם בא בזמן שישאל רפו ידיהם מן התורה, גם כאן ישראל חסרים ברוחניות, או מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע [אחשוורוש] או מפני שהשתחוו לצלם בזמן נבוכדנצר (ראה מגילה יב, ועיין בתורה תמימה כאן). כאן גזירה כאן למטה קשורה ישירות לירידה רוחנית. אחי יוסף "מסתבכים" עם שליט הארץ ומיד שואלים "מה זאת עשה אלקים לנו" (בראשית מב, כח). ברור שאנו לקויים בעשיית רצון ה'. אי אפשר שיהיו צרות כאן "למטה" כשהכל בסדר שם "למעלה" - בין ישראל לאביהם שבשמים.

אכן גם אסתר מבקשת לעורר רחמי שמים עשיית תשובה "וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלושת ימים גם אני ונעורתי אצום כן" (וראה רמב"ם הל' תענית פרק א הלכה ד), ואפשר שכוונתה להתפלל עליה כשליחה של כלל ישראל והצלתה בעצם הצלתם, המלחמה הצלחתם, אך אפשר שנתכוונה שיתפללו עליה בשביל עצמה, אלא שסמכה "שכל המתפלל על חבירו והוא צריך לאותו דבר" נענע תחילה (בבא קמא עב). שהרי "לב נשבר ונדכא אלקים לא תבוה", ואת הכח הזה של "לב שבור" במקום לקחת לעצמו, להתפלל על עצמו כי צריך לזה בעצמו, לוקח עבור חבירו - מתפלל בכח ליבו השבור על חבירו, הרי שעל הקרבה זו מגיע לו שהוא יענה תחילה, לכן כשיצומו ישראל עליה הם ייענו תחילה על עצמם.

מ"מ נחלקה אסתר עם מרדכי שאותה השתדלות פיזית לבקש אצל המלך סכנתה מרובה מהצלתה, שהרי "כל עבדי המלך וכו' אשר יבוא אל המלך וכו' אשר לא יקרא אחת דתו להמית וכו'" ומה גם ובפרט "ואני לא נקראתי לבא אל המלך זה שלושים יום" א"כ מסתבר מאוד שיקרא לה לאלתר ובלי "סיכונים מיותרים", אעפ"כ מתקשקש מרדכי שמספיק בהשתדלות מועטת זו גם עם הסכנה שבה כדי שהתשובה שמלווה את ההשתדלות הזו תביא את ההצלחה, וכמו שאכן קרה בסופו, ואדרבא בשיא ההצלחה עד כדי "ונהפוך הוא" אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם "והשיב לו גמולו בראשו".

השתדלות מועטת ותפילות מרובות מתכון להצלחה, וכמאמר רז"ל (ברכות טז): "כל הסוכך גאולה לתפילה" אינו ניוק כל היום כולו" ודרשו דרך רמז "כל הסוכך גאולה" - ההצלחה, הבראות, החכמה, העושר וכדו' - "לתפילה" - במה שמתפלל למקור הברכות ונענע ולא מכח עצמו, ובלי סיעתא דשמיא יודע שלא היה מצליח, או אז "אינו ניוק" שהקב"ה מסייעו ושומרו.

"בימים ההם בזמן הזה" כמו אז גם היום מוקפים אנו אויבים "העומדים עלינו לכלותנו" חלילה, סכנת קיום, אך גם סכנות רוחניות על צביון אומותנו בדברים שהנשמה תלויה בהם, "ומהרסיך ומחריבך ממך" - שנדמים בחיצוניותם ככאלו ששומרים תורה ומצוות - "ציאו" להצטרף עם פורקי עול המבקשים לבטל הגחלת המקיימת האומה הישראלית, את אותם ששומרים את הציצו "עם לבד ישכון" ושומרים על דתנו להיות "שונה מכל עם", מנער ועד זקן, על כל אלו אף אנו נשיב בהשתדלות חומרית אך יחד עם השתדלות זו ואף יותר ממנה נשתדל לתקן "למעלה" - נחזק יותר עמוד התורה והתפילה, עמוד המצוות של בין אדם למקום ואדם לחבירו, נעתיק כלי מלחמתנו מאבותינו היום כמו אז "קיימו וקיבלו" נקבל התורה ומצוותיה מאהבה, הרי שוודאי נוכח כמו אז "ונהפוך הוא" אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם "הגשמיים והרוחניים". ויה"ר שכשם שעשה הקב"ה ניסים לאבותינו בימים ההם כן יעשה לנו בזמן הזה, אמן.

זה הוא יסוד לכל דין איסור מאכלות אסורים וכפי שכתב בעצמו (במצוה קמו) את כל הנ"ל בקצרה וסיים: ועל כן היה מחסדי ה...להרחיק ממנו כל מאכל מזיק...וזה הכלל שיש לי לפי הפשט בכל איסור המאכלות...עכ"ד הנצרכים לענייננו.

ובאמת שהרמב"ן כתב (לקמן פס' יג) כי נאסרנו באכילת אותן עופות הנוכרים מפני שטבוע בהן אכזריות, ומהם נלמד לשאר בעלי חיים שהם דורסים וטורפים שנמנע מאכילתם כדי שטבעם הרע לא ידבק בנו ח"ו. [חזון מדברים מסויימים שמזיקים גם גשמיית - ע"ש]

ואם ישאל השואל מה טעם רע יש בסוס והחמור ודומיהם? הנה הרמב"ן השיב על כך בתוספת הוכחה זו"ל: וראיתי בקצת ספרי הנסיונות שחלב אם ינק היונק ממנו יהיה אותו הנער מצורע, וזה לאות שיש בכלם סגולות רעות מאד.

"אך את זה לא תאכל... את הגמל כי מעלה גרה הוא ופרסה אינו מפריס...ואת השפן כי מעלה גרה הוא ופרסה לא יפריס...ואת הארנבת כי מעלה גרה היא ופרסה לא הפריסה...ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא ושוסע שסע פרסה והוא גרה לא יגר וגו'" (יא, ד - ז)

ויש להבין למה בכלם פתח דווקא בסימן הטהרה, והלא כל כוונת הכתוב לתת טעם לאיסורם והוי ליה למימר סיבת איסורם?

השיב על כך הכל יקר וכה כתב: וביאור ענין זה שסימן טהרה שבכולם מוסיף טומא על טומאתן בדרך שאמרו בעשו (מדרש רבה בראשית סה, א) שנמשל לחזיר שפושט את טלפיו להראות כאילו כשר ותוכו תוך ומרמה, וזה מורה על כל מי שאין תוכו כשר כמדת הצבועים המראים את עצמם כשרים, והמה בלי ספק גרועים מן הרשע הגמור שתוכו וברו שוין לרעה...ועל כן הפרסת פרסה בחזיר הוא סימן טומאה לפי שבפרסה זו הוא יכול להטעות הבריות ולהראות כאילו, וכן בהפך זה בגמל ושפן וארנבת. (ועש"ע)

"ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח ועשה את חטאתך ואת עולתך וכפר בעדך...כאשר ציוה ה'" (ט, ז)

וברש"י כתב: שהיה אהרן בוש וירא לגשת, אמר לו משה: למה אתה בוש, לכך נבחרת. (ע"כ) והוא מתורת כהנים (ט, ז). [א"ה - ועיין ברמב"ן על אתר]

ידוע משם המאור הגדול הבעל שם טוב הק' זיע"א שהסביר את דברי משה לאהרן, הרי בגלל זה שאתה ביישן וענותן, ויש לך יראה ובושה מה' יתברך וחושב שאינך כדאי והגון-בשביל כך נבחרת, שהרי "ובחי אלקים רוח נשברת"

ואנכי החווה ראיתי כתוב משם הגאון ר' חיים פלאג'י זצ"ל שפירש, הדנה בפרשת שמות (ג, יא) מבואר שכאשר אמר ה' למשה שייך לגאול את ישראל ממצרים, טען משה: "מי אנכי כי אלך?" אמר לו הקב"ה: אני אלך איתך. אך משה טען (שם ד, י): "בי ה', לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשום...כי כבד פה וכבד לשון אנכי", ועל כן ענה לו ה': "מי שם פה לאדם או מי ישום אלם או חרש או פקח או עיוור הלא אנכי ה', ועתה לך ואנכי אהיה עם פך והוריתך אשר תדבר", אבל משה עדין לא מסכים ואומר: "בי ה' שלח נא ביד תשלח", או אז "ויחר אף ה' במשה ויאמר הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי דבר ידבר הוא וגם הנה הוא יוצא לקראתך" ומובא שם ברש"י: "ויחר אף" - כל חרון אף שבתורה נאמר בו רושם וכו', אף בזה נאמר בו רושם, "הלא אהרן אחיך הלוי" - שהיה עתיד להיות לוי ולא כהן, והכהונה הייתה אומר לצאת ממך [היינו ממושה], ועתה לא יהיה כן, אלא הוא יהיה כהן ואתה הלוי". ע"כ.

והנה כאן מבקש משה רבנו מאהרן שיטול על עצמו את תפקיד הכהונה ויגש להקריב את הקורבנות, ואהרן בוש ומסרב, על כן אמר לו משה: הרי כל מה שנחרת לכהונה זה משום שאז באותו מעמד אני סרבת, ואם כן עליך ללמוד עתה שלא לסרב כדי שגם אתה לא תאבד את הכהונה כמוני.

**שיעורים מוקלטים של מורינו שליט"א
בנושאים שונים ומגוונים,
בהירות נפלאה ובשפה קולחת.
אוצר בלום של אלפי הלכות מעשיות.
להשיג במשרדי המוסדות**

היה שותף

בחלוקת קמחא דפסחא

**למהדרין מן המהדרין
ע"י מוסדות מורנו שליט"א
למשפחות אברכים בני תורה
לתרומות: 02-6540222**

שאלות אקטואליות שנשאלו בבית ההוראה "יורו משפטי"

מאת מורנו הגאון רבי גדעון בן משה שליט"א
ראש כולל ובית ההוראה ואב"ד לממונות ברבנות ירושלים

שאלה: (א) אדם שמכיר אביו המתגורר בשכונתו. ולפי מה שבידו אצל בעל המכולת בשכונה, אותו אביו צבר חוב גדול במכולת. לכן גמר בדעתו שביום פורים יגש למכולת וישלם את כל החוב של האביו, ויקיים בכך מצוות מתנות לאביונים למחרת מן המחרת. האם יפה עשה?

(ב) אדם שידוע בחברו האביו כי יש לו מינוס גדול מאד בבנק. והחליט לקיים ביום פורים מצוות מתנות לאביונים למחרת, בכך שיסגור את המינוס של חברו בבנק ביום הפורים. האם קיים בכך את מצוותו או לא?

תשובה: לכאורה היה נראה לתלות הדבר במחלוקת הפוסקים אי מחילה היא כהקנאה או כסילוק שיעבוד בעלמא. דהרשב"א בתשובה (סימן אלף ולג (וס"ג)) הובא בב"ח ס"מ סימן קצ"ה, סובר דמחילה אינה אלא סילוק בעלמא, וכן דעת התוס' קידושין (יט.), וכן נראה מתשובת הר"ן (סי' ג) ותשובת הריב"ש (סי' תד). וממילא לדבריו י"ל דמחילת חוב לא מהני למצות מתנות לאביונים. דבמתנות לאביונים בעינן נתינה לעני וליכא. ובפרט אם נאמר דטעם המצוה כדי שיוכל העני להשתמש במעות כרצונו או לצורך סעדה רחבה, הא ודאי ליכא. לעומתם דעת הריטב"א קידושין (טז). דמחילה היא הקנאה כמתנה [ולכן לא מהני מחילה בעבד להוציא לחירות, שכשם שאין לו יד לזכות במתנה מיד רבו, דמה שקנה העבד קנה רבו, כך אין לו יד לזכות במחילה זו במעשה דיו וכי'. ע"ש. ולפי זה יש לומר דהכא נמי חשיב כהקנאה לעני את חובו, ושפיר יוצא י"ח מצות מתנות לאביונים. וכ"נ דעת התוס' ביבמות (מח) גבי המפקד עבדו. ועיין במחנה אפרים (הלכות זכיה מהפקד סי' יא), ובשו"ת מהרש"ם ח"ה (סי' כב). ע"ש. מיהו יש לדחות דאפילו למ"ד דמחילה היא כהקנאה, י"ל דלגבי מתנות לאביונים לא מהני כיון דסוף סוף לא בא ליד העני כלום לשמחת הפורים. וכן יש להוכיח מהא דהמקדש במלוה, אפילו אמר במחילת מלוה, אינה מקודשת, דלאו מידי יהיב לה. וכן איתא בשו"ע אה"ע (סי' כח סעי' ז), ואפילו המעות בעין, כיון דמלוה להוצאה נתנה, אינה מקודשת. וכ"כ הרא"ש (פ"ק דקידושין סי' ה). גם בשו"ת תשורת ש"י ח"א (סי' ט) עמד בחקירה בדין מצוות מתנות לאביונים במחילת חוב, וכתב דלא מהני כאמור. והביא ראיה נוספת מדברי הרא"ש דס"ל שבספק מוקף חומה, יתן מתנות לאביונים בשני הימים (הב"ד הרמ"א סי' תרפ"ח ס"ק ה), ואם מחילה מועילה, אמאי לא יתן לעני רק ב"ד, ויתנה שאם הוא מחוייב היום יהא מתנה, ואם לאו יהא הלואה. ולמחרת יאמר, אם אתמול הייתי מחוייב כבר נתתי, ואם היום, הריני מוחל ההלואה. אלא ודאי דלא מהני. ע"ש. וכ"פ בשו"ת שרגא המאיר חלק ח (סי' מט).

והנה בשו"ת תשורת ש"י (שם) כתב, דאפילו אמר לעני, "בהנאת" מחילת חובו יהי לו במקום מתנות לאביונים, שבקידושין מועיל, עיין באה"ע (סי' כח סעי' י), מ"מ כיון שעיקר מצוות מתנות לאביונים היא כדי שיהיה לו במה שישמח בפורים, לא מהני גם "הנאת" מחילת מלוה. עכ"ד. ובאמת שהגאון מהר"י אלגאזי בקונטרס חוג הארץ (סי' יז) כותב דלא יצא י"ח במחילה לעניים הלואתם, כיון דקי"ל דמלוה להוצאה ניתנה. אולם הביא דבקי"ד (ע"פ התוס' דף י. ד"ה דארווח) איתא דאם אמר לאשה, "בהנאת" מחילת מלוה מהני, דלא גרע מארווח לה זמן, וכ"ש הכא שמתארץ לה זמן לעולם ויש בהנאת זו שווה כמה פרוטות. ואפשר דגם בפורים, דאם אמר לעני בפורים "הריני מקיים מצוות מתנות לאביונים בהנאת מחילת המלוה שהלוייתי לכם", דיצא י"ח. ע"ש.

ומרן הראש"ל רבינו הגאון רבי עובדיה יוסף זצוק"ל והכ"מ בספר חזון עובדיה פורים (עמ' קעא) העלה, שאם הגיע זמן פרעון החוב של העני, ונגש העני אצל המלוה, "ומעונו בידו", לפרוע חובו, ואמר לו המלוה חובי מחול לך, אפוכי

מטרתא למה לי, הרי הם שאילו נתנו למלוה, וחזר ונתנם ללוה העני, ושפיר יוצא בזה ידי חובת מתנות לאביונים. ושכיו"ב כתב בספר בתי כנסיות (סי' תרצה דף קיח סעי' א), שכל שיכול לפרוע חובו ביום פורים, ומחל לו המלוה את חובו, קיים בזה מתנות לאביונים, ורק אם אי אפשר לו לפרוע חובו בו ביום, בודאי שלא יצא המלוה במחילתו י"ח המצוה, משום דאכתי אין לו דבר לשמחת פורים, ולא מהני מחילת חובו. ע"ש. ושוב הביא משם הרש"ז אויירבך זצ"ל בספר "מעדני שלמה" (עמ' קכ) שגם הפרוע חובו של עני בחנות מכולת וכד' אינו מקיים בזה מצות מתנות לאביונים, ולעומת זאת, הנותן מחאה (צ"ק) לאביון יצא י"ח המצוה. לא מבעיא אם הבנק פתוח ויכול להוציא מיד, אלא אפילו הבנק סגור בו ביום, כיון שהצ"ק נמצא ברשותו, ואפשר לקנות בו מצרכים אצל מכירו, נקרא נתינת מעות ויוצא בו י"ח. עכ"ד החזון עובדיה. וכיו"ב איתא בהלכות שלמה פורים (פי"ט סעי' כד), והוסיף דה"ה בנותן מעות לאביון ומתנה עמו שיפרע בהם חובו, או מוסרם לחנווני לפרוע בכך בסתר חובותיו של האביון, דאינו יוצא בזה מצות מתנות לאביונים. ע"ש. וע"ע שלמי מועד (פרק ס) מש"כ בדעת הגרשו"א.

העולה מן האמור: מי שפרע חובו של עני, בין חוב שהיה לו במכולת ובין חוב שהיה לו בבנק (מינוס בבנק), לא יצא ידי חובת מצוות מתנות לאביונים בכך, ואפילו פרע לו החוב ביום פורים עצמו. וה"ה אם היה לעני חוב פרטי אצלו, ומחל לו על החוב ביום הפורים, לא יצא במחילה זו י"ח מצות מתנות לאביונים.

מוציא מצוה

הודעה משמחת

כמידי שנה ניתן להשיג
מצות עבודת יד מהודרות
רכות / תימניות / יבשות

מהחבורה של
הרה"ג רבי גדעון בן משה שליט"א

האפיות בתכלית ההידור,
וידועות בטעמן הנפלא!

נקודות חלוקה בשיעורים של הרב שליט"א

הזמנה מראש-חובה
לפרטים: 02-6540222

בחסותם האדיבה של תומכי תורה לברכה, הצלחה וכטו"ס

לעילוי נשמת
משה ז"ל בן לונה שתחי'
ולעילוי נשמת
חנוך בן שרה
ת.נ.צ.ב.ה

עבודות עפר תשתיות ובנין
י.ד. עשור תשתיות בע"מ
רח' היצול 7 א.ת. הצפוני אשקלון
טלפון 08-6755646 08-6755607

לעילוי נשמת
מרדכי בן מסעודה קריאף ע"ה
ולעילוי נשמת
זוויזה (ליזט) בת גזאלה קריאף ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

הגיליון הבא
יצא בעז"ה
לקראת
ל"ג בעומר
הבעל"ט